

תאריך: 7.4.2020

לכבוד	לכבוד	לכבוד
מר כמיל אבו רוקון	ד"ר אביחי מנדלבלית	מר נפתלי בנט
מתאם פעולות הממשלה	היועץ המשפטי לממשלה	שר הביטחון
בפקס: 03-6976306	בפקס: 02-6467001	בפקס: 03-6962757

שלום רב,

- דחוף -

הנדון: אחריות ישראל כלפי תושבי רצועת עזה לנוכח התפשטות נגיף הקורונה

בשם הארגונים, "מרכז אלימזאן לזכויות אדם", "עדאלה – המרכז המשפטי לזכויות המיעוט הערבי בישראל" ו"גישתה – מרכז לשמירה על הזכות לנוע", הרינו לפנות אליכם בדחיפות בנושא הנדון, בדרישה לגבש ולפרסם לאלתר תכנית פעולה המיועדת להתמודדות עם התפשטות נגיף הקורונה ברצועת עזה. באמצעות תכנית זו עליכם להבטיח בראש ובראשונה כי יינתן מענה לצרכים הרפואיים של האוכלוסייה, הכל כמפורט להלן:

התמודדות עולמית עם התפשטות נגיף הקורונה

1. אנו נמצאים בתקופה של משבר עולמי בשל התפשטות נגיף הקורונה. כל מדינות העולם מגבשות תכניות פעולה המתואמות למצב החירום אליו נקלעו. המדינות נוקטות בכל אמצעי אפשרי על מנת להתמודד עם המגפה ולמנוע את המשך התפשטותה וזאת במטרה להבטיח את בריאותם, שלוםם ורווחתם של האזרחים.
2. בהתאם להערכות מומחים שיעור ניכר מאוכלוסיית העולם עלול להיפגע מהווירוס ללא נקיטת אמצעים מתאימים מידית. כך למשל, חוקרים מאוניברסיטת הונג קונג והארוורד, מצאו כי לפחות רבע עד מחצית מהאוכלוסייה בעולם עלול להידבק בוירוס אם לא ינקטו אמצעים למניעת התפשטות הנגיף ובהיעדרו של חיסון. עוד נמצא במחקר זה כי כחמישית מאותם נדבקים יאלצו להתאשפז בבית חולים.¹

¹ Wu, J.T., Leung, K., Bushman, M. *et al.*, "Estimating clinical severity of COVID-19 from the transmission dynamics in Wuhan, China." *Nat Med*, (2020).

התפשטות הקורונה ברצועת עזה

3. הערכה זו מדאיגה ביותר ביחס לכל מדינות העולם, אך היא מדאיגה במיוחד בהקשר של רצועת עזה. ברצועה מתגוררים כ-2 מיליון בני אדם והיא אחד המקומות הצפופים ביותר בעולם. אוכלוסיית הרצועה סובלת מתשתיות רעועות, כלכלה הנאבקת על המשך קיומה, מחסור בשירותים סוציאליים ומערכת בריאות על סף קריסה.

4. נכון למועד כתיבת שורות אלה, בדווח כי רצועת עזה אובחנו 13 אנשים כחולי קורונה. קיים חשש כי מספר החולים גבוה בהרבה, חשש הנובע בין היתר, ממיעוט הבדיקות הנערכות ברצועה נוכח המחסור האקוטי בערכות בדיקה.

5. הרשויות ברצועת עזה הורו על צמצום התנועה ברחבי הרצועה ואסרו על התקהלויות גם לצרכי חתונות או לוויית, פתיחת שווקים, תפילות במסגדים ובכנסיות ועוד. היציאה מהרצועה מותרת במקרים חריגים ביותר בלבד והכניסה מותנית בשהות במתקן בידוד ממשלתי. אלו צעדים חשובים על מנת למנוע את התפשטות הווירוס, אך אין בכך די.

6. דוח מצב של משרד האו"ם לתיאום עניינים הומניטריים (OCHA) מלמד כי מערכת הבריאות ברצועת עזה אינה ערוכה להתמודד עם התפשטות נגיף הקורונה ואף אינה יכולה להערך למצב בשל מחסור חמור בפריטים החיוניים למניעת ההתפשטות. כך למשל פורסם, כי בשל מחסור בערכות בדיקה, נאלצו הרשויות ברצועה להאריך את תקופת הבידוד המנדטורי למי שנכנס לרצועה משבועיים לשלושה שבועות; בנוסף לערכות בדיקה יש מחסור חמור ברצועה גם בצידוד להגנה אישית (PPE); ציוד חיוני אחר למניעת התפשטות המחלה והדבקות ובקרה אחריהן; תרופות לטיפול במצוקה נשימתיות; מכונות הנשמה; מכונות לב-ריאה; עגלות חירום והחייאה; מכונות רנטגן ניידות ועוד. בנוסף למחסור החמור בצידוד רפואי, מתמודדים צוותי הרפואה ברצועה עם מחסור חמור בכוח אדם ובעיקר בצוות מומחה טיפול נמרץ.

לדוח מיום 31.3.2020: https://reliefweb.int/sites/reliefweb.int/files/resources/sitrep-2-30_march_2020.pdf

7. מצבה של מערכת הבריאות ברצועת עזה היה קשה ביותר גם קודם להתפשטות מגפת הקורונה. מערכת הבריאות סובלת ממחסור חמור ביותר במכונות הנשמה אשר מדאיג במיוחד בימים אלה. בהתאם לנתוני משרד הבריאות הפלסטיני, ברצועת עזה קיימות רק 96 מכונות הנשמה: 63 מכונות בבתי חולים ציבוריים, 9 בבתי חולים קהילתיים, 7 בבית חולים צבאי, ו-17 בבתי חולים פרטיים, כאשר 10 מהן אינן תקינות ולא פועלות. מכשירים רפואיים רבים אחרים הנמצאים בבתי החולים ברצועת עזה אינם תקינים ולא ניתן לעשות בהם שימוש, או לתקנם בשל מדיניות ההגבלות שמטילה ישראל.

השליטה הישראלית על רצועת עזה והשלכותיה

8. למרות שישראל הסיגה את כוחותיה הצבאיים מהרצועה בשנת 2005 היא עדיין שולטת באופן מוחלט, במרחב הימי והאווירי של הרצועה וכן בתנועת אנשים וסחורות דרך המעברים ארז וכרם

שלום. במהלך השנים הארוכות בהם המשיכה ישראל לשלוט על המעברים היא מנעה במכוון כניסת ויציאת ציוד וטובין מרצועת עזה, לרבות ציוד רפואי. באמצעות הגדרת ציוד רפואי רב כציוד "דו-שימושי", קנתה ישראל שליטה מוחלטת על כניסת (ומניעת כניסת) ציוד רפואי חיוני וחלקי חילוף לציוד כזה.

9. מכשור רפואי חיוני רב המצוי ברצועה מושבת בגלל שישראל מנעה את הוצאת הציוד מהרצועה לצורך התיקון ובמקביל מנעה הכנסה של חלקי חילוף הדרושים לתיקון. אם לא די בכך, באמצעות שליטתה על מעבר אנשים וכניסתם אל הרצועה, מונעת ישראל כניסת בעלי מקצוע מומחים היכולים לבצע את התיקונים הנדרשים ולתת את ההדרכות הנחוצות לאנשי מקצוע ברצועת עזה. ישראל מטילה הגבלות קשות גם על יציאת אנשי מקצוע רפואיים להשתלמויות והדרכות שיאפשרו להם להחזיק ציוד רפואי תקין לאורך זמן.

10. משטר ההיתרים שמחילה ישראל על רצועת עזה מתאפיין בהטלת מגבלות והעקרון המרכזי לאורו פועלת ישראל הוא איסור תנועת פלסטינים. בשליטתה זו של ישראל, היא לקחה ועודנה לוקחת, חלק אקטיבי בדיכוי ומניעת ההתפתחות של מערכת הבריאות והכלכלה ברצועת עזה.² סבבי הלחימה בשנים האחרונות ופעולות הצבא הישראלי פגעו ישירות במערכת הבריאות, בכלכלה ובתשתיות ברצועת עזה והביאו אותם לסף קריסה. כתוצאה מכך, השקעות רבות וכספי תרומות מתורמים בינלאומיים הוקדשו למתן מענה לצרכים ההומניטריים הבסיסיים ביותר, חרף הקצאתן לפיתוח מערכת הבריאות ושיפור התשתיות הבסיסיות ברצועה.

החובות של ישראל כלפי האוכלוסייה האזרחית ברצועת עזה

11. כאמור, מדינת ישראל שולטת במעברים בינה לבין הרצועה, במרחב האווירי ובמים הטריטוריאליים של עזה (אמנם קיימים מעברים בין הרצועה למצרים אך באלו לא מתקיימת כלל העברה של תרופות או ציוד רפואי). באמצעים אלו בין היתר, שולטת ישראל, באופן מעשי, על אלמנטים מרכזיים של החיים בעזה. השליטה הממושכת והנמשכת של ישראל גם במהלך 15 השנים האחרונות מטילה על ישראל חובות כלפי תושבי עזה, מכוח דיני הכיבוש שבמשפט ההומניטרי הבינלאומי, מכוח משפט זכויות האדם הבינלאומי ומכוח המשפט הישראלי.

12. תקנה 43 לתקנות הנספחות לאמנת האג בדבר דיני המלחמה ביבשה משנת 1907 מטילה חובה על ישראל להבטיח את שלומם וביטחונם של תושבי רצועת עזה. חובה זו מקיפה מגוון של היבטים הכוללים בריאות ורווחה. סעיף 55 לאמנת ג'נבה הרביעית (1949) מתייחס באופן ספציפי יותר לסוגיה שלפנינו וקובע כי "על המעצמה הכובשת להבטיח במלוא מידת האמצעים שברשותה את אספקת המזון והרפואות לאוכלוסייה; במיוחד שומה עליה למלא את מחסוריו של השטח הכבוש במזון, ברפואות ובשאר דברים, אם אין מקורותיו של השטח הכבוש מספיקים". סעיף זה, אם

Roy, S, "De-development Revisited: Palestinian Economy and Society Since Oslo", **Journal of Palestine Studies**, 28(3), (1999), 64-82.

כן, מטיל חובה על המעצמה הכובשת לייבא לשטח הכובש את הציוד הרפואי הנדרש, כגון תרופות וחיסונים, כאשר משאבי השטח הכבוש אינם מספיקים.³

13. זאת ועוד, סעיף 56 לאמנת ג'נבה הרביעית, מתייחס בצורה מפורשת לאמצעי המניעה ההכרחיים למאבק בהתפשטות מחלות מדבקות ומגפות:

”שומה על המעצמה הכובשת להקים ולהבטיח במלוא מידת האמצעים שברשותה ותוך שיתוף פעולה עם הרשויות הלאומיות והמקומיות, את מוסדות הרפואה ושירותי בתי החולים, את הבריאות וההיגיינה הציבוריות בשטח הכבוש, ובמיוחד - להנהיג ולהפעיל את אמצעי-המגן ואמצעי-המנע הדרושים כנגד התפשטותן של מחלות מידבקות ומגפות.”

14. אמצעים אלה כוללים, בין היתר, אספקת תרופות, בדיקות וחומרי חיטוי רפואיים, משלוח צוותים רפואיים והקמת בתי חולים ומרכזים רפואיים למתן סיוע לאנשים הסובלים ממחלות מדבקות.⁴

15. סעיף 12 לאמנה לזכויות כלכליות, חברתיות ותרבותיות, המחייבת אף היא את מדינת ישראל, מטיל עליה חובה לנקוט בצעדים הנחוצים כדי להבטיח בין היתר, מניעה של מחלות מדבקות (epidemic), אתרניות (באזור תפוצה מוגבל), תעסוקתיות ואחרות, טיפול במחלות אלה ופיקוח עליהם (סעיף 12.2.ג. לאמנה). בנוסף, עליה לנקוט בצעדים הנחוצים בכדי ליצור תנאים נאותים אשר יבטיחו לכל שירותי בריאות וטיפול רפואי במקרה של מחלה (סעיף 12.2.ד. לאמנה).

16. ועדת האו"ם לזכויות כלכליות, חברתיות ותרבותיות פרסמה בנובמבר 2019 מסקנות בעקבות בחינת מצב מערכת הבריאות הפלסטינית. הוועדה הביעה חששותיה עקב העובדה כי לתושבים הפלסטינים החיים בשטחים הכבושים ובמיוחד ברצועת עזה יש גישה מאוד מוגבלת ובלתי מספקת למתקני בריאות, סחורות ושירותי בריאות. זאת, במיוחד בשל ההגבלות על הכנסת מה שמוגדר על ידי ישראל כ-"ציוד דו-שימושי" הכולל ציוד רפואי חיוני ומשטר ההיתרים. הוועדה המליצה למדינת ישראל בין היתר, לאפשר גישה בלתי מוגבלת למתקני בריאות ושירותים, כולל שירותי רפואה דחופים ולאפשר תנועה לאנשי מקצוע רפואיים מרצועת עזה ולתוכה.⁵ המלצות אלה – מהן ישראל התעלמה - נובעות מחובתה בהתאם להוראות האמנה ומקבלות משנה תוקף בתקופה זו.

17. לצד החובות של ישראל מכוח המשפט הבינלאומי, נובעת חובתה גם מכוח פסיקת בג"ץ אשר קבע כי נוכח שליטתה המתמשכת של ישראל על מעברי הגבול, והתלות שפיתחו תושבי עזה בישראל באספקטים רבים, היא מחויבת להבטיח את הצרכים ההומניטאריים של תושבי עזה, ולדאוג כי זכויותיהם הבסיסיות וצרכיהם האלמנטריים של תושבי עזה יכובדו (בג"ץ 9132/07 אלבסינוני נ' י

³ Pictet, J. (Ed.), "The Geneva Conventions of 12 August 1949: Geneva Convention relative to the protection of civilian persons in time of war", **International Committee of the Red Cross**, (1958), (Vol. 4), 314.

⁴ J. Pictet, p. 314.

⁵ Committee on Economic, Social and Cultural Rights: *Concluding Observations on the Fourth Periodic Report of Israel* (E/C.12/ISR/CO/4).

ראש הממשלה (פורסם בנבו, 30.1.2008) ובג"ץ 201/09 **רופאים לזכויות אדם נ' ראש הממשלה** (19.1.2009)). ההגנה מפני התפשטות מגיפת הקורונה ואספקת טיפול רפואי הולם למי שידבק בוירוס, הם ללא ספק הצרכים ההומניטאריים הבסיסיים ביותר של תושבי הרצועה ועל כן חייבת ישראל לפעול להבטחתם.

לנוכח כל האמור לעיל, הנכם נדרשים לגבש ולפרסם לאלתר תכנית פעולה המיועדת להתמודדות עם התפשטות נגיף הקורונה ברצועת עזה באמצעותה יובטח כי ישראל תעמוד באחריותה כלפי תושבי הרצועה ותבטיח כי יינתן מענה הולם לצרכים הרפואיים של האוכלוסייה. על תוכנית זו לכלול בין היתר את הצעדים הבאים:

- א. הסרה מיידית של כל ההגבלות הקיימות על העברת ציוד רפואי וחלקי חילוף עבור ציוד רפואי מהרצועה ואליה, כולל על ידי הסרתן מרשימת הציוד הדו-שימושי שבצו הפיקוח;
- ב. אישור מידי של כל הבקשות להעברת ציוד רפואי לצורך תיקונו, אם מהרצועה ואם אליה.
- ג. הסרת כל המגבלות על מעבר צוותי רפואה מהרצועה ואליה, וכן הבטחת מעברם ללא עיכוב של תושבי רצועת עזה הזקוקים לטיפול רפואי בקורונה מחוץ לרצועה;
- ד. הסרת כל המגבלות הקיימות על העברת תרומות וציוד רפואי ממדינות וארגונים בינלאומיים;
- ה. הבטחת אספקת אמצעי מיגון ואמצעי מנע הדרושים למניעת התפשטות הנגיף ברצועה;
- ו. הבטחת אספקת תרופות והציוד הרפואי הנדרש לבתי החולים ברצועה לצורך התמודדות עם חולי הקורונה.
- ז. במקרה הצורך, נקיטת פעולות במטרה להבטיח כי שירותי הבריאות והטיפוליים הרפואיים הנדרשים לטיפול בוירוס הקורונה יהיו זמינים עבור תושבי רצועת עזה;

בברכה,

מונא חדאד, עו"ד

אסנת מהרליפשיץ, עו"ד
